

ҚарДУ ХАБАРЛАРИ



ВЕСТНИК ҚарГУ

4 / 2015

РЕЗЮМЕ

Мақолада Ўрта Осиёнинг қадимги ўтроқ деҳқончилик аҳолиси ва кўчманчи қабилалари ўртасидаги ўзаро муносабатлар археологик ва ёзма манбалар ёрдамида таҳлил этилган.

РЕЗЮМЕ

В данной статье на основе археологических данных и письменных источников анализируются взаимоотношения между древним земледельческим населением и кочевыми племенами Средней Азии.

SUMMARY

The relations between ancient farming settlers and nomadic tribes has been thoroughly analysed in this article.

МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИНИНГ ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ХАЛҚАРО АЛОҚАЛАРИ

Тоштемирова Н. (ҚарДУ)

Таянч тушунчалар: мустақиллик, таълим, университет, хориж, халқаро ҳамкорлик.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнини эгаллаб, турли халқаро ташкилотлар ва давлатлар билан сиёсий, иқтисодий-ижтимоий ва маданий соҳаларда кизгин ҳамкорлик олиб бормокда.

Ўзбекистоннинг халқаро алоқаларида таълим соҳаси марказий бўгинлардан бири бўлиб, таълим тизимининг барча босқичларидаги муассасалар хорижий давлатларнинг у ёки бу таълим масканлари билан ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйган. Ўтган давр мобайнида бу соҳада таълим йўналишида ўзига хос тажриба шаклланди. Айниқса, олий таълим муассасалари катта ютуқларни қўлга киритмокда. Ўзбекистонда бирорган ҳам хориж мамлакатлари билан алоқа ўрнатмаган олий ўқув юрти йўқ. Бу борада Президенти-миз И.А.Каримовнинг қуйидаги фикрларини келтириб ўтиш лозим: “Олий ўқув юртини ислоҳ қилаётганда, уларнинг бошқа давлатлардаги олий ўқув юртлари билан алоқасини мустахкамлаш зарур. Ўз домлаларимиз билан чекланиб қолмай, четдан ҳам домлалар чақиришни йўлга қўйишимиз керак.

Юртимиз йигит-қизлари таҳсилнинг охириги йилларини тараққий топган давлатларнинг ўқув марказларига бориб ўқишларини ташкил қилишимиз мақсадга мувофиқ иш бўларди. Бунга ҳеч қандай мафкура аралашмаслиги керак” [1:20-21].

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига қарашли таълим муассасалари Буюк Британия, Германия, Испания, Австрия, Бельгия, Франция, Италия, Хитой, Жанубий Корея, Япония, Россия, Озарбайжон, Қозоғистон, Туркменистон олий таълим муассасалари билан ўзаро манфаатли ҳамкорликни амалга ошириб келмокда.

Ўзбекистон таълим соҳасида жаҳоннинг АКСЕЛЕС, АЙРЕКС, Америка коллежлари консорциуми, САРЕ, Тинчлик корпуси (АҚШ), Конрад Аденауэр фонди (Германия), Британия Кенгаши, ТАСИС каби халқаро

ташкilotлар билан ўзаро алоқаларни йўлга қўйди. Республикамизда таълим тизимини такомиллаштириш ва ўзаро тажриба алмашиш борасида Европа Иттифоқининг Темпус дастури лойиҳалари алоҳида ўрин тутди. 2005 йил Темпус лойиҳаларида республиканинг 30 дан ортиқ олий таълим муассасаси қатнашди. Мазкур таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчилари ва талабалари Европанинг нуфузли олий таълим муассасаларида малака оширдилар.

Мустақиллик йилларида Қарши давлат университетида ҳам барча соҳаларда янги имкониятлар эшиги очилди. Университетда хорижий давлатларнинг таълим муассасалари билан ҳамкорлик алоқаларини олиб боришда ўзига хос тажриба шаклланиб, бу соҳадаги ишлар йилдан йилга ривожланиб борди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 1995 йил 29 августдаги 18-сонли буйруғига мувофиқ Қарши муҳандислик-иктисодиёт институти қошида бизнес мактаби ташкил этилди [2]. Шундай мактаб 1997 йил июль ойида Қарши давлат университети қошида ҳам очилди [3:18-19].

Қарши давлат университетида 1997 йил февралда халқаро алоқалар бўлими ташкил этилди. Университет жамоаси тинчлик корпуси билан амалий алоқаларни йўлга қўйди. Тинчлик корпуси вакилларида Тод Миллер, Ян Смит ва Керри Дрессер, Карлсон Дуай университетда катта эътибор қозонишди. 1997 йилда БМТ нинг Ўзбекистондаги ваколатхонасининг бошлиғи Халид Малик мазкур университетда бўлди. 1998 йил январда университетда бозор иқтисодиёти шароитида молия-ҳисоб маълумотларига бағишланган икки кунлик семинар Буюк Британиянинг Ноттингем университети профессори Крис Найт ва Джон Бюглер лойиҳалари бўйича ўтказилди [4:30]. 1998 йил сентябрда эса Қарши давлат университетида Европа экспертларининг ТАСИС дастури бўйича илмий семинар ўтказилди.

Қарши давлат университети илмий жамоаси 1992-1999 йиллар мобайнида Европа Иттифоқининг “Темпус-ТАСИС” лойиҳасида иштирок этиш учун грант олди. 1999-2001 йилларда университетда республика миқёсида 32 та, Литва, Беларусь, Украина, Россия, Қозоғистон, Қирғизистон, Туркменистон, Туркия, Озарбайжон олий ўқув юртлари билан 16 та халқаро миқёсдаги илмий-амалий конференцияларни ташкил этди [2].

1997 йил 16 сентябрда Шахрисабзда “Амир Темур ва темурийлар даврида Марказий Осиё ва Европа” мавзусида ўтказилган халқаро илмий анжуманда Қарши давлат университети ва Қарши муҳандислик-иктисодиёт институти профессор-ўқитувчилари ҳам фаол қатнашдилар. Европа “Тарих” лойиҳаси, Эксетер университети (Англия), Рен-Н университети (Франция), Фредериксберг семинарияси (Дания) ва Ўзбекистон олий таълим муассасалари иштирокида ўтказилган бу кўшма халқаро илмий анжуманда Европа ва Марказий Осиёнинг 14 та давлатидан 18 нафар ва мамлакатимиздан 20 нафардан зиёд етакчи олимлар иштирок этди [5:38]. Шунингдек, жорий йилнинг декабрида Тошкент давлат университети, ЎзФА Археология институти олимлари, Халқаро Амир Темур жамғармаси ва Шахрисабз ҳокимлиги иштирокида Кеш шаҳар маданияти шаклланиши тарихига бағишланган илмий анжуман ўтказилди. Шу анжуманда Кеш-Шахрисабзнинг 2700 йиллигини нишонлаш зарурлиги илмий асослаб

Ўзбекистонда 1997 йил 7 январда тузилган “Умид” жамғармаси ёшларнинг чет мамлакатларда ўқиши ва дунё тажрибасини ўрганишида муҳим аҳамиятга эга бўлди. Ушбу жамғарма ажратган грант ҳисобига ёшлар АҚШ, Буюк Британия, Франция, Германия, Жанубий Корея, Японияга бакалавр ва магистр даражаларини олиш учун ўқишга жалб этилди. Қашқадарёлик ёшлардан ўзбек-турк лицейи ўқувчиси А.Аҳмедов, Қарши давлат университети иқтисод факультети III курс талабаси Гўзал Юсупова Америка Қўшма Штатларига, хорижий тиллар факультети талабаси Собир Ражабов Ҳиндистоннинг Дехли университетига “Умид” жамғармаси орқали ўқишга юборилди [3:18-19]. 1997-2000 йилларда Қарши давлат университетининг иқтидорли талабаларидан 19 нафари “Умид” жамғармаси танловида катнашиб, 3 нафар талаба грант совриндори бўлди [6].

Қашқадарё вилоятида бир қатор таълим муассасаларини жиҳозлаш учун Осиё тараққиёти банки, Япония халқаро ҳамкорлик банки, Германия техникавий ҳамкорлик маркази, Европа Иттифоқининг ТАСИС лойиҳаси, Германиянинг КФВ банки маблағлари ажратилди. Натижада вилоятдаги қишлоқ-хўжалик касб-хунар коллежларидан 7 таси Япония, 2 таси Осиё тараққиёт банки, 1 таси Япония ҳукуматининг беғараз ёрдами асосида замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланди.

Жанубий Корея ҳукумати лойиҳасига вилоятдаги 10 та ўқув муассасалари киритилди. Косон саноат касб-хунар коллежи, Муборак саноат касб-хунар коллежи, Қамашчи педагогика коллежи шулар жумласидандир. Лойиҳа 2004-2005 йилларда амалга оширилиб, миқдори 27 миллион АҚШ долларини ташкил этди. АҚШ ҳукуматига қарашли АКСЕЛС марказида “Таълим ҳамкорлик” дастури бўйича мамлакатимиз таълим тизими билан ҳамкорлик алоқаларини ўрнатди.

2001 йилга келиб АҚШ ва Ўзбекистондаги коллеж ва мактаб ўқувчиларининг тўғридан тўғри алоқаларини йўлга қўйиш, истеъдодли ўқитувчи кадрларни жаҳонга чиқариш ва тажриба алмашиш ҳамда халқаро алоқаларни ривожлантирган ҳолда янги, янада мукамал ҳамкорлик дастури нишлаб чиқилди. 2000 йил мазкур дастур бўйича Фарғона, Жиззах, Самарқанд ва Қашқадарёдан 20 нафар коллеж ва лицей ўқитувчилари АҚШга тажриба алмашиш учун юборилди.

1998 йилда Швейцарияда ўтказилган “Олимпиада ўйинлари болаларнигоҳида” Халқаро кўрик-танловида Яккабоғ тумани 51-мактаб ўқувчиси С.Аҳмедов ва Қамашчи тумани боғча тарбияланувчилари Т.Суюнова ва Н.Номозовлар фаол иштирок этди [2].

Хуллас, мустикаллик йилларида Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида барча соҳаларда халқаро ташкилотлар ва хорижий давлатлар билан ҳамкорлик қилиб келмоқда. Ўзбекистоннинг халқаро алоқалар тизимида таълим соҳасидаги ҳамкорлик муҳим ўрин эгаллайди. Хусусан, Қашқадарё вилояти таълим муассасалари ҳам бу соҳада катта ютуқларни қўлга киритди. Воҳадаги қатор ўқув юрглари бозор иқтисодиёти шароитида юқори малакали мутахассислар тайёрлаш ва уларга жаҳон андозалари даражасида таълим-тарбия бериш мақсадида дунёнинг ривожланган мамлакатлари билан ўзаро манфаатли алоқаларини йўлга қўйди. Талаба ёшлар шижоати, ташаббуси ва иқтидорини руёбга

чиқариш учун турли хил жамғармалар фаолияти йўлга қўйилиб, уларга катта миқдорда маблағлар ажратилмоқда. Бу эса ўзининг ижобий самарасини бермоқда.

Адабиётлар

1. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. - Тошкент: Ўзбекистон, 1998. –45 б.
2. Қашқадарё вилояти ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармаси жорий архиви маълумоти.
3. ЎзРПДАҚВФ, 829 жамғарма, 5-рўйхат, 88-иш, 18-19 варақлар.
4. Жўракулов О. Қарши давлат университети. - Тошкент: Фан, 1999. –32 б.
5. Жўракулов О., Раҳматов А. Шаҳрисабз йилномаси. –Тошкент: Фан, 2007. -123 б.
6. “Қашқадарё” газетаси, 2001.11 июль.

РЕЗЮМЕ

Маколада мустақиллик йилларида Қашқадарё вилояти таълим муассасаларининг халқаро алоқаларига доир маълумотлар бирламчи манбаларга таянган ҳолда таҳлил этилган.

РЕЗЮМЕ

В этой статье анализируются международные отношения в сфере образования Кашкадариньской области в годы независимости.

SUMMARY

The information about international relations of the educational institutions of Kashkadarya region during independence years analyzed in this article relying on premiere sources.

Наширға доқ. О.Бўриев тавсия этган

ЖАНУБИЙ ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ АМАЛИЙ САНЪАТИ ТАРИХШУНОСЛИГИ

Раҳмонкулова О. (ҚарДУ)

Таянч тушунчалар: халқ, санъат, тарих, тарихшунослик, маданият, хунармандчилик, заргарлик, устоз.

Ўзбекистон Республикаси мустақилликни қўлга киритганидан сўнг халқ амалий санъати турларини қайта тиклаш ва ривожлантириш учун янги имкониятлар яратилди. Фуқаролик жамияти асосларини барпо этишда амалга оширилаётган ислохотлар жамият аъзоларини етук шахс қилиб тарбиялашни талаб этмоқда. Мустақиллик йилларида барча соҳаларда катта ютуқлар қўлга киритилди. Демократик жамият барпо этишдаги бундай одимлар тарих фани олдига муҳим вазифаларни қўйди. Президентимиз И.А.Каримов таъкидлаганидек, “Тарих хотираси, жонажон ўлканинг, давлатимиз худудининг холис ва ҳаққоний тарихини тиклаш, миллий ўзликни англашни, таъбир жоиз бўлса, миллий ифтихорни тиклаш ва ўстириш жараёнида ғоят муҳим ўрин тутди” [1: 140].

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон ҳукумати миллий анъанавий санъатнинг турли соҳаларини тиклаш ва ривожлантириш ишига жиддий эътибор қаратиб келди. Жамият ҳаётининг турли соҳаларида юз бераётган янгилашни жараёнлари ўзбек халқининг миллий қадриятлари, анъанавий

МУНДАРИЖА

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА

Ташатов А.К., Абдуллаев Л.Ш., Хакбердиев Э.О. Исследование на состав и структуры поверхности нанопленок $\text{cosi}_2/\text{si}(111)$	3
Асқарова Н.И., Шукуров А.М. Изотропик ярим фазода қаттиқ шарнинг ностационар бураллини масаласининг ечиш алгоритми.....	8
Жумаев Т. О природе водородных связей.....	11
Жумаев Ж.Н. Эйлер-Дарбу тенгламаси учун Коши ва Гурса масалалари.....	14
Норов А.З. Учинчи даражали кўпхадларнинг Мандельбройт тўплами.....	18

КИМЁ

Якубов Э.Ш., Гулбоева Д.Р., Жўраева М.И. Смолалар синтези жараёнида муқобил шароитларни ўрганиш.....	22
Ражабова М.Ф., Камолов Л.С. Наноккомпозиты на основе полиамида-6 и оксидов алюминия.....	25

БИОЛОГИЯ

Қурбонов Ш.Қ., Қурбонова Ш.Ш. Микронутриентлар танқислиги, сабаблари ва бартараф қилиш йўллари.....	29
Убайдуллаев Ш.Р. Динамика возрастного спектра <i>Artemisia diffusa</i> Krasch. в пределах фитогенного поля разновозрастных растений чёрного саксаула.....	33

ТЕХНИКА

Бабаджанов Ю.Т., Бабаджанова И.Ю., Киличева Ф.Г. Удаление взвешенных веществ из промышленных сточных вод осажждением.....	42
Вардияшвили А.А., Теймурханов А.Т., Файзиев Т.А., Қаров Б.Х., Сайдалиев А.А. Қуёш иссиқ сув таъминоти юклагмаси.....	45

ТАРИХ

Эшов Б. Қадимги маҳаллий аҳоли ва Ўрта Осиё кўчманчилари ҳақида айрим мулоҳазалар.....	49
Тоштемирова Н. Мустақиллик йилларида Қашқадарё вилоятининг таълим соҳасидаги халқаро алоқалари.....	54
Рахмонқулова О. Жанубий Ўзбекистон халқ амалий санъати тарихшунослиги.....	57
Шодмонова Д. Ўзбекистонда саноат кадрларини тайёрлаш жараёни ва унинг натижалари.....	61

ФИЛОЛОГИЯ

Жўраев М., Очилов Н. “Юсуф билан Аҳмад” достони ҳақида баъзи мулоҳазалар.....	66
Хусанов Ж. Жавобия навлари.....	76